

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย
 A Model of Educational Administration for Developing Leadership of Students
 in the Early Childhood Education Program

พิศมัย ถิระแก้ว*

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย และสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และแบบการวิจัยเชิงปริมาณ การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาการศึกษาปฐมวัยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 13 คน การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสาขาการศึกษาปฐมวัยจำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .9467 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยคือ t-test และ F-test

ผลของการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำของนักศึกษาจากระดับการปฏิบัติ พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติด้านบุคลิกภาพมากที่สุด คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แต่การปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ การพูดหรือการปฏิบัติตนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ด้านความรู้ นักศึกษามีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ความสามารถในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองมากที่สุด มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับเพื่อน หรือบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ และการปฏิบัติตนด้านศักยภาพและการปฏิบัติ พบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้กำลังใจผู้อื่นมากที่สุด แต่การเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในวิชาชีพที่มีการปฏิบัติที่น้อยที่สุด

จากการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสถานภาพ เพศ ภูมิภาค ชัยภูมิลำเนา ชั้นปีที่ศึกษา และการพักอาศัย พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิภาคต่างกันมีบุคลิกภาพ และศักยภาพการปฏิบัติแตกต่างกันที่ระดับ .05

2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาปฐมวัย จากผลการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในเรื่องแรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาปฐมวัย ทั้งแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจ

* ผู้ประสานงานหลัก

ภายนอกที่ทำให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำนั้น นักศึกษามีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจภายนอกสูงกว่าแรงจูงใจภายใน โดยแรงจูงใจภายในที่นักศึกษาเห็นด้วยมากเป็นอันดับแรก คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่วนความมั่นใจและความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในอันดับสุดท้าย สำหรับแรงจูงใจภายนอก พบว่า การเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และสังคมมีความคิดเห็นอยู่ในอันดับแรก แต่ความรู้ด้านภาษาอังกฤษอยู่ในอันดับสุดท้าย

จากการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสถานภาพ เพศ ภูมิภาค และ ชั้นปีที่ศึกษา และการพักอาศัย พบว่า สถานภาพที่ต่างกันของนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ที่ได้จากการสังเคราะห์จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มจนได้รูปแบบ “TAPE” Model ดังนี้

T	=	Trait	คุณลักษณะเฉพาะ
A	=	Administration	การจัดการเรียนการสอน/การบริหารจัดการ
P	=	Pedagogy	หน้าที่หรืองานของครู
E	=	Endowment	ความสามารถของเด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were to study the leadership of students in the early childhood education program, to study the motivation for development of leadership characteristics, and to create an educational administration model to develop leadership characters among students in the early childhood education program. Both qualitative and quantitative methods were used in this research.

Qualitative data of this research was obtained from in-depth interviews of 18 key informants and a focus group discussion involving 13 key informants of educational institute executives, lecturers, and early childhood education specialists; while quantitative data was obtained with the use of a questionnaire to collect data from the research sample consisting of 214 students in the early childhood education program of Suan Dusit Rajabhat University. The employed research instruments were an in-depth interview guideline form, a focus group discussion guideline form, and a questionnaire with .9467 reliability coefficient. Statistical procedures employed for hypothesis testing were the t-test and F-test.

The research findings were as follows:

1. Regarding leadership of students from the practice level, it was found that the students practiced leadership most often in the personality aspect, that is, listening to other people's opinions and having good human relationships; while the least often practiced aspect was that of expressing and conducting oneself as a reliable person. In the knowledge aspect, the students practiced most often the use of knowledge and skills in decision making by themselves, with conversation for exchange of knowledge and opinions with friends and others. As for the potential and practice aspect, it was found that the students practiced most often the offering

of encouragement to others; while their practice on professional creativity was least often.

From the results of hypothesis testing to compare the mean differences of students' statuses of genders, domiciles, study year levels, and types of accommodation, it was found that students from different domiciles differed significantly in their personality traits and practice potentials at the .05 level.

2. For motivations that brought about leadership in the students, the research surveyed both of the internal and external motivations which motivated students to be leaders. The students considered external motivation to be more important than internal motivation. Regarding internal motivations, the one that the students rated at the highest level was the listening to other people's opinions, while their self-confidence and self-reliability were rated at the lowest level. As for external motivations, it was found that being accepted by friends and society was the highest rated motivation, while the lowest rates motivation was their English language proficiency.

From the results of hypothesis testing to compare the mean differences of students' statuses of genders, domiciles, study year levels, and types of accommodation, it was found that students with different statuses did not differ significantly in their opinions concerning motivations.

3. The model of educational administration for developing leadership of students in the early childhood education program as synthesized from results of the in-depth interviews, the use of questionnaires, and focus groups discussion could be called the "TAPE" Model as detailed below;

T	=	Trait
A	=	Administration
P	=	Pedagogy
E	=	Endowment

บทนำ

ในการกำหนดนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่จะสร้างอัตลักษณ์ของตนเองให้เด่นชัด จากความโดดเด่นในการจัดการเรียนการสอน 4 สาขา ได้แก่ (1) สาขาอุตสาหกรรมอาหาร (2) สาขาอุตสาหกรรมบริการ (3) สาขาการศึกษาปฐมวัย และ (4) สาขาพยาบาลศาสตร์ โดยกำหนดเป้าหมายว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จะต้องมีความรู้ความสามารถที่ดี เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา (ผู้จัดการ, 10 มีนาคม 2551) สาขาการศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตมีโรงเรียนสาธิตละอออุทิศที่เป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐบาลได้เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ดังที่ Slaughter and Leslie (1997) กล่าวว่าแต่เดิมสถาบันอุดมศึกษาเป็นเฉพาะผู้ให้การศึกษา สร้างองค์ความรู้เพื่องานวิชาการ แต่ปัจจุบันต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน รัฐบาลต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ จากค่านิยมวิชาการมาสู่ค่านิยมทางเศรษฐกิจ แต่ประเด็นสำคัญให้เน้นที่การรักษาความพอดีของการให้คุณค่าทางวิชาการและทางเศรษฐกิจด้วย

การจัดการการศึกษาที่ดำเนินการในอดีต และกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังไม่เน้นภาวะผู้นำ ดังนั้นหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการแข่งขันในอนาคตนั้น ควรวางรากฐานที่การศึกษา เป็นการเสริมความแข็งแกร่งทางปัญญา และเป็นการลงทุนที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้มีความโดดเด่นทางการศึกษา

อนึ่ง ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ถูกจัดลำดับความสำคัญ โดยคณะรัฐมนตรีได้มอบหมาย 3 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยองค์ประกอบของการเป็นผู้นำจะส่งผลต่ออย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัย นั่นคือการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นอย่างไร หรือควรมีลักษณะอย่างไร แนวทางการจัดการศึกษาในการที่จะพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยควรมีรูปแบบเป็นอย่างไร ข้อค้นพบจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่ม 13 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดสอนสาขาการศึกษาปฐมวัย หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี หัวหน้าโปรแกรมวิชา หรือ ประธานหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญในสาขาการศึกษาปฐมวัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสาขาการศึกษาปฐมวัยจำนวน 355 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเปิดตาราง Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนบวกลบร้อยละ 5 (โปรแกรมวิชาสถิติประยุกต์, 2549) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นมีชั้นปีการศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 เป็นชั้น และมีนักศึกษาในแต่ละเป็นหน่วยการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 92 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 49 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 25 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากรศาสตร์โดยใช้การเลือกตอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจ และภาวะผู้นำ ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบไม่มีโครงสร้างในประเด็นการพัฒนภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแบบสอบถามไปยังนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตในแต่ละชั้นปีตามกรอบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ จัดกลุ่มข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน และพิจารณาความเพียงพอของข้อมูลในการตอบคำถามการวิจัย เรียบเรียงข้อมูลจัดลำดับเนื้อหาความสำคัญของเนื้อหาที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายตัวแปรต่างๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามลักษณะตัวแปร สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติ ANOVA-Analysis of Variance หรือ F-test ตามลักษณะตัวแปรอิสระเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย จากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมดเห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง หลายท่านกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยว่า *“การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต”* *“การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเปรียบเสมือนการหย่อนเมล็ด ทว่าลงดิน เพาะบ่ม จนเจริญงอกงาม”* การศึกษาระดับปฐมวัย *“เปรียบเสมือนการปลูกสร้างฐานของบ้าน”* และเป็นรากฐานที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นคนที่มีสมบูรณ์ และนอกจากนี้หลายท่านยังเห็นว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากการพัฒนามนุษย์ตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิต เป็นช่วงวัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของการเรียนรู้ของสมอง เป็นการนำเด็กเข้าสู่วัยแห่งการเรียนรู้ และค้นหาตัวเอง และการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็นการเน้นการเตรียมความพร้อมทางด้านต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้มีจิตใจที่ดีงาม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม

คุณสมบัติของครู หรือพี่เลี้ยงเด็กในระดับปฐมวัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า ผู้ดูแลเด็กควรเป็นผู้ที่มีความรักต่อเด็ก *“ต้องมีใจรักเด็ก”* *“การมีบุคลิกภาพที่ดี ร่าเริงแจ่มใส มีจิตใจที่ดี มีความรัก*

ศรัทธาในวิชาชีพครู รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก” โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า “ครูที่จะสอนเด็กปฐมวัยต้องเป็นคนเก่งทั้งด้านวิชาการ ด้านการทำงาน และด้านชีวิต การเก่งวิชาการคือต้องมีความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติ และการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เก่งการทำงาน คือ การมีทักษะในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย มีความสามารถในการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ และด้านชีวิต ต้องมีคุณลักษณะการแสดงออกที่เหมาะสม เอื้ออำนวยในการทำงาน” นอกจากนี้คุณสมบัติของครูหรือพี่เลี้ยงเด็กที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญระบุว่าควรมี คือ การแต่งตัวสวยงาม ความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ อารมณ์เบิกบาน มีความรับผิดชอบสูง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ทั้งกว้างและลึก มีความอดทน สามารถแก้ไขปัญหาลำบากได้ กล้าคิดกล้าทำ ละเอียดรอบคอบ ช่างสังเกต มีความเป็นมิตร มีความยุติธรรม

การจัดการศึกษาในสาขาการศึกษาปฐมวัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา บางท่านมองว่า “การจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทั้งในด้านเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย หรือบุคลากรที่จะมาดูแลเด็กปฐมวัย สถานที่ อุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ” บางท่านกล่าวว่า “การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีการพัฒนาทางด้านวิชาการ และองค์ความรู้ต่างๆ มีการสอนแบบบูรณาการเน้นการเล่นเป็นสำคัญ” และสถานศึกษามีการพัฒนาทางด้านวิชาการ และองค์ความรู้ต่างๆ นักศึกษามีความรู้ แต่ยังขาดประสบการณ์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า “นักศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องการพัฒนาเด็ก การจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์ แนะนำเชิงปฏิบัติ สามารถวาดรูปเพื่อสื่อสารกับเด็กปฐมวัยได้” การจัดการศึกษาในสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับปริญญาตรีที่จะผลิตบัณฑิตออกไปนั้น ปัจจุบันมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนมีระยะเวลา 5 ปี โดยแบ่งเป็น 4 ปี แรกเรียนทฤษฎี และฝึกปฏิบัติจริงอีก 1 ปี โดยใน 4 ปีจะมีการสังเกตการณ์การเรียนการสอน มีการฝึกปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับครูพี่เลี้ยงและเด็ก นอกจากนี้การจัดการศึกษาต้องมีทั้งทฤษฎี และปฏิบัติและต้องเน้นการปฏิบัติซึ่งสำคัญกว่าทฤษฎี “การปฏิบัติจริงจะมีการสรุปและโยงไปสู่ทฤษฎี คือ **Learning by Doing**”

การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยเพื่อสร้างภาวะผู้นำให้กับนักศึกษา ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านเห็นว่า ควรเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้อิสระทางความคิด เพิ่มการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง “ฝึกให้นักศึกษามองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง” “ฝึกให้รู้จักคิด และสร้างสรรค์ ใจกว้าง มีธรรมะ รู้จักให้ออกาส” “การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการอบรมภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาที่จะจบการศึกษา” และผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า “ภาวะผู้นำจะใช้สำหรับผู้บริหาร สำหรับครูจะไม่ใช้ภาวะผู้นำ ครูจะเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ของเด็กซึ่งจะมีลักษณะไปด้วยกัน” นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังให้แนวทางในการสร้างภาวะผู้นำให้กับนักศึกษา คือ ให้นักศึกษาฝึกเป็นครูอาสาให้ลงพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ได้รับประสบการณ์ และทำให้เกิดความคิดริเริ่ม และสามารถแก้ไขปัญหา ควรมีการจัดกิจกรรมกลุ่มทั้งภายในห้องเรียน และการค้นหาความรู้ด้วยตนเองจากภายนอกห้องเรียน

คุณลักษณะหรือคุณสมบัติของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญ คือ “ความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ” คุณสมบัติของครูปฐมวัยจะต้องมีความรักเด็กเป็นพื้นฐาน “การเป็นครูอนุบาลสิ่งสำคัญที่สุด คือ ใจ ถ้ามีใจรักในการเป็นครูก็จะไม่รู้สึกเหนื่อยในการปฏิบัติหน้าที่” สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ บุคลิกภาพที่ดี กิริยา วาจา การสื่อสาร

การตรงต่อเวลา เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ความกล้าแสดง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “ต้องมีจิตสังเคราะห์ มีข้อมูลทุกอย่างแต่ต้องรู้จักสังเคราะห์และสามารถดึงมาใช้กับชีวิตประจำวันอย่างดีที่สุด” “กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด กล้าแสดงออกในทางบวก” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติไว้มากมาย ดังนี้ เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารที่ดี พูดเป็น ตอบเป็น เป็นนักร้อง นักเต้น นักรำ นักเล่า มีสัมพันธแม่ (Motherhood) มีคุณธรรม มีอุตสาหกรรม มีความใฝ่รู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งกล่าวว่า “ครูปฐมวัยจะต้องเก่งกว่า ครูระดับอื่น เพราะครูปฐมวัย คือครูที่สอนเด็กเก่ง” สุดท้ายต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเอง เสมอต้นเสมอปลาย การรู้จักตัวเอง มีจุดยืนเป็นของตัวเอง การรู้จักกาลเทศะ ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นๆ

ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่หลากหลายสามารถสรุปภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นประเด็นได้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นผู้ให้ โดยนิกอยู่เสมอว่า การให้คือการได้รับ ยิ่งให้ยิ่งได้ ยิ่งมียิ่งมา ยิ่งไม่หมดยิ่งหวัง ยิ่งหดยิ่งไม่มี
- 2) การเป็นผู้เสียสละโดยนิกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว 3) เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง 4) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
- 5) มีความฉลาดและความเฉลียวสามารถแก้ไขหรือตัดสินใจได้ทันต่อเหตุการณ์ 6) มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง
- 7) มีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้มแจ่มใส 8) มีความคิดกว้างไกล 9) มีจิตใจหนักแน่น 10) รู้จักการใช้เหตุ และผล แยกแยะชั่วดี
- 11) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 12) มีบุคลิกภาพที่ดี 13) มีความรู้ 14) มีความศรัทธาในวิชาชีพครู 15) มีความคิดสร้างสรรค์
- 16) มีความเชื่อมั่นในตนเอง 17) มีความกล้าแสดงออก 18) มีความคิดเชิงบวก 19) คิดไว รวดเร็ว คล่องแคล่ว
- 20) มีเทคนิคในการพูดและสื่อสาร 21) กล้าตัดสินใจ 22) ใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา 23) คิดดี ทำดี พูดดี 24) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 25) ติดตามข่าวสาร ตามทันเทคโนโลยี

การวิจัยเชิงปริมาณ

ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยผู้วิจัยได้ศึกษาจากระดับการปฏิบัติ 3 ด้าน คือด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ และด้านศักยภาพการปฏิบัติ และจากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ ในภาพรวมนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยมีระดับการปฏิบัติด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, $SD. = 0.51$) โดยการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมากได้แก่ การใช้ความรู้ความสามารถในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.68$) มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับเพื่อน ($\bar{x} = 3.84$, $SD. = 0.78$) การหาความรู้นอกเหนือจากสาขาที่เรียน ($\bar{x} = 3.56$, $SD. = 0.76$) มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปฐมวัย ($\bar{x} = 3.55$, $SD. = 0.64$) และการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การหาความรู้เกี่ยวกับปฐมวัยเพิ่มเติมสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.50$, $SD. = 0.76$) และมีการทบทวนความรู้อยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.41$, $SD. = 0.74$)

2. ด้านบุคลิกภาพ ในภาพรวมนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยมีระดับการปฏิบัติด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$, $SD. = 0.52$) โดยทุกประเด็นมีการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.32$, $SD. = 0.59$) เป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{x} = 4.25$, $SD. = 0.66$) มีอารมณ์แจ่มใส (เป็นคนอารมณ์ดี หงุดหงิดยาก) ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.78$) เป็นผู้มีบุคลิกภาพ และการวางตัวที่ดี ($\bar{x} = 4.00$, $SD. = 0.65$) มีความอดทนต่อสถานการณ์ที่ยุ้งยาก ($\bar{x} = 3.95$, $SD. = 0.78$) การพูดหรือการปฏิบัติตนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ($\bar{x} = 3.83$, $SD. = 0.52$)

3. ด้านศักยภาพการปฏิบัติ ในภาพรวมนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยมีระดับการปฏิบัติด้านศักยภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, $SD. = 0.50$) โดยทุกประเด็นมีการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สามารถให้กำลังใจกับผู้อื่น ($\bar{x} = 4.15$, $SD. = 0.66$) มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ ($\bar{x} = 4.11$, $SD. = 0.68$) เป็นผู้รักษาสัญญา ปฏิบัติตามระเบียบและข้อตกลง ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.77$) มีความเสียสละต่อส่วนรวม ($\bar{x} = 3.94$, $SD. = 0.67$) มีความคิดทางบวกเสมอ ($\bar{x} = 3.91$, $SD. = 0.71$) ใช้การวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ($\bar{x} = 3.85$, $SD. = 0.71$) มีการวางแผนในการทำงานล่วงหน้า ($\bar{x} = 3.83$, $SD. = 0.73$) มีการบริหารจัดการเวลา ($\bar{x} = 3.80$, $SD. = 0.70$) กล้าแสดงความคิดเห็นในการทำงานต่างๆ ($\bar{x} = 3.78$, $SD. = 0.72$) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.68$, $SD. = 0.69$)

แรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย

แรงจูงใจที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแรงจูงใจ 2 ด้าน คือแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

แรงจูงใจภายใน ในภาพรวมความคิดเห็นของแรงจูงใจภายในอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, $SD. = 0.50$) โดยทุกประเด็นของด้านแรงจูงใจมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.29$, $SD. = 0.61$) ความอดทนและพยายามเพื่อความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.15$, $SD. = 0.73$) การมีคุณธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.11$, $SD. = 0.66$) มีความภูมิใจในตนเอง ($\bar{x} = 4.00$, $SD. = 0.69$) การมีบุคลิกภาพที่ดี ($\bar{x} = 3.83$, $SD. = 0.70$) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.82$, $SD. = 0.75$) ความมั่นใจเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 3.79$, $SD. = 0.76$)

แรงจูงใจภายนอก ในภาพรวมความคิดเห็นของแรงจูงใจภายนอกอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, $SD. = 0.53$) โดยประเด็นด้านแรงจูงใจที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และสังคม ($\bar{x} = 3.94$, $SD. = 0.65$) การได้แสดงออกทางความคิด ($\bar{x} = 3.81$, $SD. = 0.75$) ความรู้ทางด้านภาษาไทย ($\bar{x} = 3.73$, $SD. = 0.73$) การได้ฝึกปฏิบัติหรือทำกิจกรรมในวิชาชีพ ($\bar{x} = 3.72$, $SD. = 0.69$) ความรู้เชิงวิชาการในสาขาที่ศึกษา ($\bar{x} = 3.60$, $SD. = 0.68$) และความรู้ด้านภาษาอังกฤษเป็นแรงจูงใจลำดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.08$, $SD. = 0.85$) ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ภูมิภาค ระดับชั้นปีการศึกษา และการพักอาศัย โดยใช้สถิติ t-test และ F-test พบว่า

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีเพศต่างกัน ในภาพรวมมีภาวะผู้นำไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านศักยภาพการปฏิบัติ พบว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับเพศของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านศักยภาพการปฏิบัติ พบว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับภูมิลำเนาของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ และด้านศักยภาพการปฏิบัติซึ่งทั้ง 2 ด้าน ค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนด้านความรู้ไม่มี

ความแตกต่างกัน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีชั้นปีศึกษาต่างกันในภาพรวมมีภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านศักยภาพการปฏิบัติ พบว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับชั้นปีที่ศึกษาของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีการพักอาศัยต่างกันในภาพรวมมีภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านศักยภาพการปฏิบัติ พบว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับการพักอาศัยของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

สมมติฐานข้อที่ 2 แรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ภูมิภาค และชั้นปีศึกษา และการพักอาศัย โดยใช้สถิติ t-test และ F-test พบว่า

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีเพศต่างกันในภาพรวมมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก พบว่า แรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับเพศของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีภูมิลำเนาต่างกันในภาพรวมมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ ด้านแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก พบว่า แรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับภูมิลำเนา ของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีชั้นปีศึกษาต่างกันในภาพรวมมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก พบว่า แรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับชั้นปีที่ศึกษาของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีการพักอาศัยต่างกันในภาพรวมมีแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้าน คือ แรงจูงใจภายใน และด้านแรงจูงใจภายนอก พบว่า แรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยกับการพักอาศัยของนักศึกษาไม่มีความแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน

สมมติฐานข้อที่ 3 ภาวะผู้นำและแรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person's Correlation Coefficient)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับแรงจูงใจของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยจากผู้ให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ภาวะผู้นำของนักศึกษาที่ควรมี คือ ต้องเป็นผู้ให้ โดยนี่ก็อยู่เสมอว่าการให้คือการได้รับ ยิ่งให้ยิ่งได้ ยิ่งมียิ่งมายิ่งไม่หมด ยิ่งหวงยิ่งหดยิ่งไม่มี การเป็นผู้เสียสละโดยนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความฉลาดและความเฉลียวสามารถแก้ไขหรือตัดสินใจได้ทันต่อเหตุการณ์ มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความคิดกว้างไกล

มีจิตใจหนักแน่น รู้จักการใช้เหตุ และผล แยกแยะข้อดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ มีความศรัทธา ในวิชาชีพครู มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าแสดงออก มีความคิดเชิงบวก คิดไว รวดเร็ว คล่องแคล่ว มีเทคนิคในการพูดและสื่อสาร กล้าตัดสินใจ ใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา คิดดี ทำดี พูดดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ติดตามข่าวสาร ตามทันเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำของนักศึกษาจากระดับการปฏิบัติ พบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติด้านบุคลิกภาพมากที่สุด คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แต่สิ่งที่มีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ การพูดหรือการปฏิบัติตนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ด้านความรู้ นักศึกษามีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ความสามารถในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นด้วยตนเองมากที่สุด แต่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับเพื่อน หรือ บุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ และการปฏิบัติตนด้านศักยภาพและการปฏิบัติ พบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้กำลังใจผู้อื่น มากที่สุด แต่ประเด็นที่มีการปฏิบัติ น้อยที่สุดคือเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในวิชาชีพ และจากการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสถานภาพ เพศ ภูมิภาค และ การพักอาศัย พบว่า มีเพียง ภูมิภาคที่ต่างกันมีบุคลิกภาพ และศักยภาพการปฏิบัติต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำ ของ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2534) ซึ่งกล่าวว่าการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำนั้นแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ ด้านความรู้ ใช้วิธีเรียน อบรม อ่าน พูดคุย และแสวงหา ด้านบุคลิกภาพ ใช้วิธีปรับพฤติกรรม บุคลิกภาพ ทั้งภายในตนเอง และภายนอก และด้านศักยภาพใช้วิธีการฝึกฝน เสริมสร้างเพื่อให้มีสมรรถนะของผู้นำ และนอกจากนี้การศึกษาของ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2544) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของครูที่เป็นนักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช พบว่า ครูที่มีพฤติกรรมผู้นำแตกต่างกันมีผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน

2. แรงจูงใจทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย จากผลการวิจัยที่สำรวจ จากความคิดเห็นของนักศึกษาทั้งแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอกที่จะสามารถทำให้นักศึกษาเกิดภาวะผู้นำโดย นักศึกษามีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจภายนอกมากกว่าแรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายในที่นักศึกษาเห็นด้วยเป็น อันดับแรก คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่พบว่าแรงจูงใจที่นักศึกษาเห็นด้วยอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ ความ มั่นใจและความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนแรงจูงใจภายนอก พบว่า การเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และสังคมมีความคิดเห็นอยู่ ในอันดับแรก และ ความรู้ภาษาอังกฤษเป็นแรงจูงใจภายนอกอันดับสุดท้าย และในการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างสถานภาพ เพศ ภูมิภาค และ การพักอาศัย พบว่าทุกสถานภาพที่ แตกต่างกันนักศึกษามีความคิดเห็นกับแรงจูงใจไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ทำให้นักศึกษาสาขา การศึกษาปฐมวัยเกิดภาวะผู้นำคือการยอมรับฟังผู้อื่นมากกว่าจะเชื่อมั่นแต่ตนเอง เพราะการเป็นผู้นำที่ดีต้องรับฟัง ความคิดเห็นจากคนรอบข้างไม่ใช่เชื่อมั่นแต่ตนเองเพียงอย่างเดียว และคุณลักษณะของการเป็นที่ยอมรับเป็นแรงจูงใจ ภายนอกที่จะทำให้เกิดคุณลักษณะของผู้นำในตัวนักศึกษาได้

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ที่ได้จากการ สังเคราะห์ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา ผนวกกับ แนวคิดภาวะผู้นำของ Bass and Avolio (1990) โดยสกัดเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับ นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ คุณลักษณะ (Trait) การจัดการเรียนการสอน/การ บริหารจัดการ (Administration) หน้าที่หรืองานของครู (Pedagogy) และความสามารถของเด็กปฐมวัย (Endowment)

สรุปได้เป็น “TAPE” Model โดยผลที่ได้จาก “TAPE” Model ครอบคลุมภาวะผู้นำตามความหมายของ Bass and Avolio ทั้ง 12 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ภาวะผู้นำเป็นจุดรวมของกระบวนการของกลุ่ม (Leadership as a Focus of Group Processes)
- กลุ่มที่ 2 ภาวะผู้นำเป็นผลของบุคลิกภาพ (Leadership as a Personality and Its Effects)
- กลุ่มที่ 3 ภาวะผู้นำเป็นผลจากการกระทำหรือพฤติกรรม (Leadership as an Act or Behavior)
- กลุ่มที่ 4 ภาวะผู้นำเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย (Leadership as an Instrument of Goal Achievement)
- กลุ่มที่ 5 ภาวะผู้นำเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ (Leadership as an Emerging Effect of Interaction)
- กลุ่มที่ 6 ภาวะผู้นำเป็นความแตกต่างของบทบาท (Leadership as a Differentiated Role)
- กลุ่มที่ 7 ภาวะผู้นำเป็นโครงสร้างที่ริเริ่มขึ้น (Leadership as the Initiation Structure)
- กลุ่มที่ 8 ภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมตาม (Leadership as the Art of Inducing Compliance)
- กลุ่มที่ 9 ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพล (Leadership as the Exercise of Influence)
- กลุ่มที่ 10 ภาวะผู้นำเป็นรูปแบบของการจูงใจ (Leadership as a Form of Persuasion)
- กลุ่มที่ 11 ภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจ (Leadership as a Poser Relationship)
- กลุ่มที่ 12 ภาวะผู้นำเป็นการผสมผสานขององค์ประกอบต่างๆ (Leadership as a Combination of Elements)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย (“TAPE” Model) ที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาที่รวบรวมจากข้อมูลเชิงคุณภาพ และยืนยันจากความคิดเห็นจากข้อมูลเชิงปริมาณ และตรวจสอบด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัยที่มีศักยภาพมีคุณค่าเพิ่มในตัวบัณฑิต ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การจัดการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ควรเป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ควรเน้นทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัยและความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน
2. การจัดการเรียนการสอนควรกำหนดคุณลักษณะของนักศึกษาให้มีความเก่งเชิงวิชาการ เน้นการใช้ภาษาที่ถูกต้อง เพิ่มความสามารถในการถ่ายทอดซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูปฐมวัย
3. ควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม กิจกรรมที่มีการปฏิบัติแบบเดี่ยว และแบบกลุ่มซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ สร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษา
4. การสร้างความรักในอาชีพครู และให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู
5. การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในตัวนักศึกษา
6. การสร้างเครือข่ายของครูปฐมวัยโดยให้เป็นสมาชิกสมาคมเพื่อรับฟังแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะทำให้องค์กรทางวิชาชีพมีความเข้มแข็ง

7. รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนควรครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย เพิ่มเติมเนื้อหาทั้งจิตวิทยาเด็กปฐมวัย สิทธิสำหรับเด็ก และกฎหมายสำหรับเด็ก

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำที่อยู่ในตัวเด็กปฐมวัย
2. ควรมีการศึกษาถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัย
4. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูกับการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2544). *วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โปรแกรมวิชาสถิติประยุกต์. (2549). *สถิติธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พวงรัตน์ บุญญานุกฤษ. (2534). *แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้นำทางการพยาบาล*. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศมัย ถิละแก้ว. (2549). *กระบวนการทัศนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสายอุตสาหกรรมอาหารและบริการ*. วิทยานิพนธ์ การจัดการดุขภูิบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2550). *วิชา ECED201 การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ. โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สารานุกรมวิชาชีพรู. (2550). *สารานุกรมวิชาชีพรูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. 10 มีนาคม 2551. ข่าวการศึกษา. (<http://www.boydream.com/manager-news-content.php?newid=28360>).
- Bass, B.M. & Avolio, B.J. (1990). *Multifactor leadership questionnaire*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Slaughter & Leslie. (1997). *Academic Capitalism: Politics and the Entrepreneurial University*. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิศมัย ถิละแก้ว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

e-mail: pismai_the@dusit.ac.th